

Az a magasság, a melyben úgy látszik, nincsenek meg azok a föltételek, melyek a tüdővész-bacillusok fejlődésére kedvezők, az osztrák Alpokban 730, Svájc különböző vidékein 900—1000, Pueblában (Mexikó) 2300 méter. Ilyen magasságban a ritka levegővel együttjáró élénkebb lélekzés — ez a tüdőgimnasztika — a bacillusok fejlődését akadályozza.

Ha több nyaraló-hely között lehet választanunk, annak adjuk az elsőséget, a melyben nincsenek meg azok a bajok, a melyek a városban súlyosan nehezdedtek reánk. Ilyen baj: a meleg és a por. Különösen a betegekre és a gyermekekre nézve fontos, hogy a választott nyaraló-hely portól mentes legyen; a gyermekek kisebb testöknél fogva sokkal jobban ki vannak téve a pornak, mint a felnőttek.

A por különböző nemei különböző mértékben veszélyesek. Az egyes mun-

kásosztályok életviszonyainak vizsgálata e tekintetben érdekes tapasztalatok birtokába juttatott. A legrövidebb életűek a borotvagyáraknak száraz kőszőrűkővön dolgozó munkásai és a gyémántcsiszolók; utánok következnek a homok- és kevert mészkövekkel dolgozó kőfaragók. A márványfaragók gyakran nagy kort érnek el, ellenben a szilikátokkal kevert mészkövek pora mellbetegekké teszi a munkásokat.

Az égő kemény- és lágý fa füstjében lévő finom szénpor — úgy látszik — nem árt a mellbajosoknak. Vannak olyan adataink is, a melyekből azt következtethetjük, hogy a füst a mellbajosokra jótékonyan hat, az egészségeseket pedig megóvja e betegségtől. Ha van valami a dologban, minden valószínűség szerint a kreozót a füstnek az az alkotórésze, a melynek e kedvező hatás tulajdonítható.

Közli: DR. HANKÓ VILMOS.

## A jobb és bal kéz használatáról.

Az ember nemcsak kétlábú tollatlan állat, mint állítólag Plátó mondta, hanem egyszersmind olyan lény is, a melynek a legjobban kifejlett, a legjobban használható és a legügyesebb keze van. Ahhoz a szerephez hasonlót, a melyet a kéz az emberiség érdekében játszott, nem mutathat fel a művelődés története. Bármilyen csodálatos eszköz is a kéz és bármilyen változatos is használata, mégis mennyire jelentékeny és nevezetes különbség van a jobb és bal kéz használatában.

Mi ennek az oka? Olyan kérdés ez, a mely már nem egyszer merült fel, s a mely felett még egyre folyik a vita, s ki tudja, meddig fog még folyni!

Mi az oka először annak, hogy a jobb kéz annyira elsőbbségben van a bal felett, s másodsor mi az, a mi megakadályozza, hogy a bal kéz nem annyira használható, mint amaz?

E két kérdés már számos fiziológust foglalkoztatott, legújabbán Sir Daniel Wilson-t, a torontói egyetem elnökét, a ki e kérdésekre egy egész kötettel igyekszik megfelelni.\*

A jobb kéz túlnyomó használata — némi csekély kivétellel — majdnem általános. E jelenségnek a mindennapi életben, ha csak valami különös ok nem késztet rá, rendszerint nem nagy fontosságot tulajdonítunk. Carlyle hírneves angol történetíró és bölcsész élete végén az a csapás érte, hogy benuulás következtében le kellett mondania jobb kezének használatáról, melylyel 60 éven át szüntelenül és főnnakadás nélkül tartotta az író tollat. E lemondás igen nagy fájdalmat okozott, de egyúttal okul is szolgált arra, hogy

\* The Right Hand; Lift-handedness. London. Macmillan & Co.

gondolatait e tárgyra terelje. »Furcsa is az, úgymond, ha a jobb kéz szerepét tekintjük az egész emberiségnél; bizonyára ez az emberiség legrégebbi szerzeménye, amely elválaszthatatlan az ember összes működéséről. A ki valaha látott három kaszáló embert, kiknek egyike balog volt és megfigyelte azt a hiába való törekvésöket, hogy együttesen dolgozhassanak, az tanúja volt a lehetetlenség ama leg-egyszerűbb alakjának, mely a jobb kéz kiválása nélkül, megakadályozta volna az emberiség minden együttes munkálkodását. Én már igen sokszor gondolkoztam e tárgyról, de sohasem olyan behatóan, mint egyszer egy álmatlanul töltött éjjelem után, mikor reggeli sétám alkalmával még a szeles időjárás is elkedvetlenített. Fölvetettem magamban azt a kérdést, vajjon volt-e hajdan valami barbár nép, mely meg ne különböztette volna a jobb kezét a baltól? Hisz e nélkül e különbség nélkül az emberiség életvilága kezdetét sem vehette volna. A régi héberek stb., kik jobbról balfelé írtak, csak olyanformán ismerték e különbséget, mint jó magunk. De hát miért is választották az emberek a jobb kezök használatát? Olyan kérdés ez, a melyet egyhamar megoldani nem lehet, mert az ember nem foglalkozhatik vele a nélkül, hogy nagy fejtörésébe ne kerüljön. Valószínűleg csak megszokás ez, melynek eredete a folytonos küzdelemben keresendő; a jobb kéz igen alkalmas volt arra, hogy védje a szívet és környékét, míg a bal a pajzsot tartotta.« Carlyle-nak tehát — úgy látszik — megvolt a maga elmélete s azt hitte, hogy ez csak *szerzett* tulajdonság. Ámde e tulajdonság nemcsak a férfiún látható, megvan az a női nemnél is, holott a nőnek még sem jutott annyi a küzdelemből, mint a férfiúnak: e szerint tehát ez nem adja meg a dolognak az általános magyarázatát. Más, hatalmasabb és általánosabb okot kell tehát keresnünk, melynek érvénye egyformán legyen kimutatható mind a két nemen. Hogy hol kell azt keresnünk, arra rátérünk majd később, most csak azt kell kiemel-

nünk, hogy a jobb kéz túlnyomó használata igen csekély kivétellel olyan általános a jelenben, mint a milyen általános volt a múltban. A jelenre nézve nem kell sok példát említenünk, mert az olyan tény, a mely semmiféle bizonyításra nem szorúl, és hogy az a régmúltban is csak ép úgy volt, hát erre is van sok közvetett bizonyítékunk.

Lássunk csak néhányat. Az első bizonyítékot a történelem előtti idők emberei adják. Ismeretes, hogy a kezdő, tehát még gyakorlatlan művész, ha valamit profilban rajzol, olyan szabályt követ, mely alól igen ritka a kivétel: ha jobb kézzel rajzol, vagy vés, akkor az ábrázolt alak balfelé irányul, és viszont, ha bal kezét használja, a lerajzolt tárgy vagy lény jobbra tekint. Minthogy pedig a történelem előtti idők művészeinek fönmaradt rajzain az alakok mind balra tekintenek, ez mind arra vall, hogy az emberiség már akkor is túlnyomólag a jobb kezét használta. Ha pedig e korszak egyéb műveit is figyelemre méltadjuk, akkor is csak ugyanarra az eredményre jutunk. Vizsgáljuk csak meg e korszak kovaköből készült eszközeit, lessük csak meg a történelem előtti idő emberét akkor, mikor az ilyen eszközt csinálni akarja, vagy mikor le akarja rajzolni, és mindannyiszor azt fogjuk látni, hogy mindig a jobb kezé az elsőbbség. A tűzkövet, a melyet meg akar faragni, vagy el akar vágni, bal kezébe fogja, a faragó eszközt pedig jobb markába szorítja. És ez megvan tényleg ama vad embereknél is, a kik még a későbbi időben is a kőkorszak művelődési fokán maradtak.

Hogy e különbség a jobb és bal kéz között meg volt a történelem előtti idők több népénél, kitünik C u s h i n g-nek már ama megfigyeléséből is, melyet az egyes alakokon és különösen készítésükhöz használt kovakő tartásában szerzett, valamint saját kísérleteiből, melyeket a végett folytatott, hogy ezeket az ábrákat lemásolja, de csakis egyedül azoknak az eszközöknek használatával, melyekkel az eredeti kép szer-

zője is rendelkezett. Ha néha akad egy-egy balog is, ennek munkáját — több szavahihető tudós állítása szerint — igen könnyen fel lehet ismerni.

Egy másik alapot ad a nyelvtudomány. Még a legvadabb népeknek is vannak oly kifejezéseik, a melyek világos tanuságai, hogy a nép nyelvében a jobb és bal kéz nem egyforma jelentőségű. Nevezetes dolog, hogy a bal kéz megjelölésére használt kifejezésben többé-kevésbé mindig van valami kibebítő vagy kevesbítő jelentés is, pl. a »csunya«, az »ügyetlen« kéz, ellenben a jobb kéz nevében meg van mindig bizonyos tekintélyes felsőbbbségnek, bizonyos fontosabb rendeltetésnek a nyoma. Hisz a magyarnak is a »jobb« keze — jobb, pedig a bal csakugyan »bal«, a mely szóban nem annyira a rossz, mint inkább csak a jónak az az ellentéte, a mely körülbelül ügyetlen, esetlen, vagy magával jó tehetlent jelent. A magyar embert »bal«-sors, »bal«-szerencse, »bal«-végzet éri, »balság«-ba esik és dolga »balul« üt ki. »Bal« jóslatot nem hall örömet, óvakodik, hogy »bal« útra térjen, hogy »bal«-véleményre okot ne adjon. Hát a »balga«? Mindenikben meg van a »jobb«-nak ellentéte, de egyúttal sejthető az a finom értelmi különbség is, a mely a »rossz« és »bal« között meg van.

Nem minden mélyebb jelentés nélkül való kifejezés az sem, a mely a nép száján forog a »másik« kézről, pl. áldjon, vagy verjen meg az isten a »másik« kezével: e misztikus kifejezés csak olyan, a melytől valami rettentő dolog eredhet.

Ez mind arra utal, hogy a »bal« és »jobb« közötti megkülönböztetés már nyelvünkben is réges-régi eredetű.

A Szamoa-szigetek lakóinál a bal kéz megjelölésére használt kifejezés azt jelenti, hogy ez az a kéz, a mely rosszul fog. A Kingsmill szigeteken azt mondják, hogy a bal kéz a »csunya«, a mely mitsem tesz a táplálkozásra. Amerikában, a csippevájoknál a jobb kéz a »nagy«, a bal a »tudatlan«. És ilyen

hasonló kifejezést könnyen lehetne még igen nagy számmal felhozni.

Még a »könyvek könyve« a biblia is a jobb kéz használatára nyújt egy adatot a bírák könyvében. Benjamin törzsében ugyanis 26,000 harcos között van 700 *balog* parittyás és ez az arány (37:1) nem igen nagyban tér el a maitól, midőn Hyrtl szerint 100 jobb kezesre 2 balog esik (50:1).

Ebből láthatjuk, hogy a jobb kéz használata csak ép olyan formán volt meg hajdan, mint most, tehát igen ősi eredetű lehet.

És mégis: honnan ered hát az egyik fél kéznek ez az elsőbbség? Sir Daniel Wilson, a ki maga is balog, öröklött tulajdonságnak veszi, azzal a hozzáadással, hogy a jobb kéz túlnyomó használatának kedvez a nevelés is. Ismeretes dolog, hogy a kis baba csak igen lassan szokja meg a jobb kéz használatát. Egy gyermeknek egy éven át való megfigyelése azt bizonyítja, hogy azokban az esetekben, a melyekben a kéz használatával semmi fájdalmas dolog sem jár, csak úgy használja az egyiket, mint a másikat (2187 megfigyelt esetben a jobbat 585-ször, a balat 568-szor, mindkettőt együttesen 1034-szer; a jobb kézre eső 17-szeri többletet bátran el lehet hagyni). Ellenben, ha a használat a kézre valami nehézséggel, vagy fájdalommal is jár, akkor már a jobb kéz van túlsúlyban és a balnak ötszöri használatára a jobb kéznek már 74-szeri használatára esik és csak egy eset volt, a mikor a gyermek mindkét kezét használta. Meg kell jegyeznünk, hogy e megfigyelés még akkor történt, a mikor a gyermek még sem állani, sem mászkálni nem tudott (7—8 hónapos korában).

Miért jutott tehát a gyermek a jobb kéz túlnyomó használatára? Ez úgy látszik a nevelés eredménye. A szülők a nélkül, hogy sokat törődnének vele, egyre ösztökélik a gyermeket, hogy a jobb kezét használja inkább mint a balat. Mikor pedig a gyermek megkezdí az élet terhes gondját azzal a nehéz feladattal, hogy ő neki most már a ka-

nalat is saját magának kell arra a bizonyos helyre vinni, hát bizony a mama akkor is csak a jobb kezét pártfogolja nemcsak szóval, hanem egyébbel is, a minék eredménye rendszerint egy kis sírdogálás. Azután van sok olyan eszköz is, a mely épenséggel olyan formán van szerkesztve, hogy jól csak a jobb kézzel lehet használni. Későbbben írni tanul és innen kezdve támad azután az a hosszú sor, a melyben a nevelés egyre csak a jobb kéznek már amúgy is napról-napra növekedő ügyességét fokozza: kés nyitás cipőfűzés, ruha gombolás, később a faragószerszám használata, nagyobbaknál kaszálás, srófolás stb. ehhez való szerszám mind már úgy van berendezve, hogy azt rendszeren csak a jobb kézzel lehet használni. És ez nemcsak a mi szerszámainkról áll, de igaz, még a történet előtti időkről is. Egy ilyen időből való czölöp-építmény helyén — a svájci Möring községben — egy kis bronzkaszta nyelét találták, a melynek fogása csak a jobb kézben esik jól, a melynek részére bizonyára eredetileg készült is. Ebből világos, hogy ha valakiben kezdetben nincs meg a jobb, vagy bal kéz használatára való hajlam, azt a nevelés mégis inkább a jobb kéz használatára vezeti.

A mi pedig a balogot illeti, az igaz, hogy a nevelés megadja a jobb kezének is a kellő ügyességet, ő azonban mégis csak szívesebben fogja használni a bal. Egynehány adat, a melyet két balog esete nyújt, e tekintetben igen érdekes.

Sir Daniel Wilson minden nehézség nélkül tanult meg a jobb kézzel írni. De ha palavesszővel, krétával ír, ha kést használ, ecsetet, vagy keféket, mindannyiszor bal kezét használja. A kanalat s a kést jobb kézzel fogja, de ha elfáradt, vagy olyan tárgyat metsz, a mely nagyobb erőltetéssel jár, azonnal a bal kezét használja. Mindenütt, a hol erőt kell kifejteni, pl. szegyet beverni, ököllet gyorsan igazságot szolgáltatni, vagy a hol különös ügyesség szükséges, pl. rézmetszéshez, ösztönszerűleg azonnal a bal kezét használja.

Lemásolhat egy-egy papyruslevelet a nélkül, hogy megmondhatná, hogy munkája melyik kezével megy szaporábban és könnyebben.

Egy más balog, Morse C. S. mindannyiszor a bal kezét használja, ha követ messze akar dobni, ellenben, ha csak kis távolságról van szó, megteheti azt a jobbal is. Jobb kezével nem verhet be szegyet, nem metszhet és nem vághat. Leginkább a jobb kezével ír, de ha jegyezt, vagy kefelevonatot javít, akkor rendszerint a bal kezét használja. Egyformán rajzol a bal kezével is. Hogy rendszeren a jobb kezével ír, azt arra kell visszavezetni, hogy e kéz már nevelésénél fogva gyakorlottabb, tehát ügyesebb is. E két esetben (Wilson és Morse), úgy látszik, az öröklésnek is van némi közbejátszó szerepe, mert nemcsak, hogy mindkettőnek szülője balog volt, Wilson-nak még balog utódai is voltak. A hírneves balogok közül kettő különösen megérdemli a felemlítést: Leonardo da Vinci és Holbein, a kik reánk maradt műveikkel bebizonyították, hogy a bal kéz semmivel sem áll a jobb mögött, ha a gyakorlat megadja neki az ügyességet is.

De ha meg is engedjük, hogy a jobb kéz túlnyomó használatának oka részben a nevelésnek tulajdonítandó, mégis csak marad néhány eset, mely azt bizonyítja, hogy a jobb vagy bal kéz túlnyomó használata igen erős és kitartó hajlamnak a műve. De vajjon mi lehet a jelentősége ennek az egyoldalú hajlamnak? Miért változik az úgy, és miért nem egyforma az mindnyájunkkal? Egy szóval, mi az oka, a jobb vagy a bal kéz használatának, és miben kell keresnünk a magyarázatát annak, hogy az emberek leginkább a jobb kezőket használják?

Mіндеzekre nézve meglehetősen sok magyarázatra akadunk. Sir Charles Bell egyszerűen abban találja az okot, hogy a test jobb fele általában erősebb. Csakhogy akkor azt is el kellene döntenie, vajjon ok-e az, vagy már csak okozat? Vagyis azért túlnyomó-e ez a

használat, mert a jobb kéz gyakorlottabb, vagy azért gyakorlottabb-e, mert inkább használjuk?

Mások azt állítják, hogy az az ember használja leginkább a jobb kezét, a kinek zsigerei rendszeres helyzetben vannak, viszont, ha más helyzetök van, akkor az illető balog, mert akkor ez az utóbbi eset kedvez a baloldali vérkeringésnek. Csak hogy ennek az elméletnek az a bökkenője, hogy a valóság nem igazolja.

Némelyek a jobb kéz feltűnő használatát általában a jobboldali erősebb vérkeringésből szeretnék kimagyarázni.

A. Buchanan, a glasgowi egyetemen a fiziológia tanára, a jobb oldal kiváltságos voltára olyan elméletet állított fel, a mely szerint nemcsak a jobb kéz, hanem általában az egész jobb oldal elsőbbségben van. Szerinte a jobb kéz használata nem öröklött, hanem egyszerű szerzett tulajdonság, szerzett, már a jobb oldal túlnyomó erejénél fogva. Eddig az elmélet még világos, de nem bizonyított semmit: a mi ezután következik, az már homályos és szinte érthetetlen, úgy hogy Buchanan 1877-ben kénytelen volt azt újra magyarázni. Ekkor a jobb oldal elsőbbségéhez hozzávette még az ember súlypontjának helyzetét, és a súlypontnak a test kereszt-tengelyének szintájához való viszonyából akarta megmagyarázni a jobb kéz használatát. Az ember súlypontja — szerinte — mindig a jobb oldalán van és lehet vagy a kereszt-tengelyben, vagy felette, vagy alatta. Legtöbb esetben a kereszt-tengely síkja alatt van, s ilyenkor az ember mozgása, fordulása alkalmával mindig a bal lábra nehezedik, ez által pedig abba a helyzetbe jut, hogy a jobb lábát, jobb karját és jobb kezét is könnyebben használhatja. Ha a súlypont a kereszt-tengelyben van, akkor megvan az egyensúly a két kéz között is, ha pedig a tengely alatt van, akkor a súly a bal kezére esik. Ebből tehát az következik, hogy a jobb- vagy balkezűség voltaképpen a súlypont helyétől függ. Ámde, ha ez döntene a jobb vagy bal

kéz túlnyomó használatában, ebből az következne, hogy a női nemnél, mint-hogy természetök középrésze terjedtebb (vagyis súlypont csakugyan a vízszintes tengelybe esik) többnek kellene olyan-nak lenni, ki egyformán használja mind a jobb, mind a bal kezét, mint olyan-nak, a ki egyszerűen balog.

De hát a tények, legalább Sir Daniel Wilson szerint, ennek az elméletnek nem adnak igazat.

Hyrtyl, a magyar eredetű híres bécsi anatómus más elméletet ajánl: ő a jobb, vagy bal kéz használatát az aortából eredő nagy artériákkal helyezi kapcsolatba. Ismeretes dolog, hogy ez artériák elhelyezése bizonyos határok között változó, ez pedig senkit sem lep meg, a ki a keringés rendszerének embriókorszaki fejlődését ismeri. »Száz eset közül — úgymond — mintegy kétszer esik meg, hogy a bal kulcscsont alatti artéria a jobboldali előtt ered az aortából, s ilyenkor támad a balogság épen úgy, mint akkor, mikor a zsigerek rendes helyéről az ellenkező oldalra vannak áthelyezve; az pedig tapasztalati dolog, hogy a bal kéz túlnyomó használata úgy viszonylik a jobbhoz, mint 2:100-hoz«. A bécsi anatómus tehát azt hiszi, hogy rendes körülmények között az erek anatómiai elhelyezésénél fogva a jobboldali kulcscsontalatti artériába a vér nagyobb erővel tódul, mint a baloldali s innen van, hogy ezen oldal izmai több táplálékot kapnak s ennél fogva erősebbek és mozgékonyabbak is. Ha pedig eltérés van a rendes elhelyezéstől, akkor már a bal oldal van elsőbbségben, vagyis ez van akkor jobban táplálva s így tehát annak a használata lép előtérbe.

Ebben az elméletben az az érdekes, hogy épen úgy meg lehet vele magyarázni a kivételes esetet, mint a rendest; ennek bebizonyítására tömérdek esetet lehetne felhozni. Volt rá eset, hogy a kulcscsont alatti artéria eredete másutt volt s az illető mégis csak a jobb kezét használta túlnyomólag.

Hátra van még Gratiolet elmélete, ki a bal, vagy jobb kéz túlnyomó

használatának okát már jó régen nem a kézben magában, vagy a karban, vagy általában a test szervezetében, hanem az idegrendszer középpontjában, tehát az agyvelőben kereste. A francia tudós a jobb kéz használatának túlnyomóságát az agyvelő baloldali részének anatómiai és fiziológiai túlsúlyával akarja megmagyarázni, mely az ő véleménye szerint gyorsabban és tökéletesebben fejlődik, mint a jobb fele, mert sokkal bővebben el van látva véredényekkel, a melyeken át több vér is tódul feléje. A tudósok egy része igazat is ad neki; így Broca 40, Boyd 200 esetben mindig azt találta, hogy az agyvelő bal fele nehezebb; hasonlóképen Brown-Séquard, Bastian és mások. Wagner és Thurman ellenben tagadják ezt.

Másrészt pedig a test baloldali része rendszerint gyöngébb és Sir Charles Bell szerint többször is van a betegségnek kitéve. Azután ismeretes az is, hogy a beszélés tehetségének idegközpontja is leggyakrabban az agyvelő bal felében székel s így tehát nincs azon semmi csodálkozni való, hogy a test jobb oldala, a mely tudvalevőleg az agyvelő bal oldalával van összefüggésben, túlsúlyát az agyvelő bal fele túlsúlyának köszöni. És akkor ebben az esetben az agyvelő két része közötti különbségnek, súly, szerkezet, az agytekervények minősége dolgában annál nagyobbak kellene lennie, minél inkább meg van az illetőben a hajlam a jobb vagy a bal kéz használatára; ha pedig e különbség csak igen kicsi, vágy épenséggel semmi, akkor egyik kéz sincs túlsúlyban s ha mindazonáltal valaki mégis gyakrabban használja a jobb kezét, ezt az esetet csakugyan a nevelésnek kell tulajdonítani. Ez pedig olyan tény, a mely a jobb kezét túlnyomólag használóknak nagyobb száma miatt öröklés útján is nagyobb mértékben terjed, mint a balogság. E tekintet-

ben tehát a nevelés és az öröklés egymást kiegészítve rohamosan szaporítják a jobb kezét használók számát, ellenben a bal kéz csak tisztán az agy fiziológiai fejlődésétől függ.

E szerint most csak az volna hátra, hogy be kellene bizonyítani, vajjon azokban az esetekben, mikor a jobb, vagy a bal kéz ösztönszerű használatáról van szó, csakugyan megvan-e a feltűnő eltérés az agyvelő két fele között is.

Sir Daniel Wilson kéri is, hogy ha majd befejezte élete pályafutását, vizsgálják meg pontosan az ő agyvelejét, s ő meg van győződve, hogy a jobb fele nagyobb, mint a bal (ő ugyanis — mint említve volt — balog). Ezt a vizsgálatot különben már 1887-ben megtették egy balog ember agyvelején, különös figyelmet fordítva arra, hogy az agyvelő két felének arányai a szóban forgó kérdéssel mily viszonyban állanak.

Az előadottakból — mint látjuk — csak annyit lehet megérteni, hogy e kérdés még nincs egészen tisztázva, azonban mégis legvalószínűbb a Gratiolet elmélete kiegészítve Sir Daniel Wilson-éval. E kettőtől megjelölt irány mutatja azt az igazi utat, a melyen haladva, e kérdés helyes megoldásához juthatunk. Az igazságot csak akkor fogjuk látni, ha sok és pontos adatnak leszünk birtokában, a melyek kétségen kívül helyezik, hogy a jobb kéz túlnyomó használatának csakugyan megfelel az agyvelő baloldali túlsúlya is és hogy a balogság oka az agyvelő jobboldali részének túlsúlyában rejlik. A tudomány sok és ennél sokkal nehezebb kérdést is megoldott már s ha a kórházak adatainak pontos gyűjtögetését megkezdjük, csakhamar ama kérdés megoldásához is hozzájutunk, a melyet Sir Daniel Wilson annyi szellemmel és annyi tudománnyal világitott meg.

(Revue Scientifique 48. köt. 16. sz.)

Közli: JABLONOWSKI JÓZSEF.